

MATACZ (41) *sb m*

ma- (26), ma- (1) *CzechRozm*; *drugie a jasne*.

sg *N* matacz (11). ◇ *G* matacza (1). ◇ *A* matacza (4). ◇ *I* matacz(e)m (2). ◇ *pl N* matacze (10). ◇ *G* matacz(o)w (4). ◇ *D* matacz(o)m (3). ◇ *A* matacze (1). ◇ *I* mataczmi (3). ◇ *V* matacze (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Człowiek posługujący się kłamstwem, oszustwem, wybiegami, celowym gmatwaniem dla osiągnięcia własnych celów lub udowodnienia własnych twierdzeń; *deceptor Mymer*¹, *Cn*; *circulator Calep*, *Cn*; *gerro*, *perfidus Mącz*; *defraudator*, *fraudator*, *impostor*, *sycophanta Cn* [w tym: w polemikach religijnych (14)] (39) : *Mymer*¹ 34v; *Matacze* tho s korzenia mieczykowego albo kofańczowe⁸⁰ vformiuią iakoby człowika *FalZioł* I 86d; *RejKup* Gv [2 r.], k8v, L; á iuz było widác ogień kthory tám mátácze ich czynili pod grobem [*Mahometa*] zwodzác lud profty. *BielKron* 456v, 262, 450v; *Mącz* 145c; *RejAp* 180v [2 r.], Ee2; *Calep* 201a; To iego [*Lutra*] słowá/ ktore prawdá od mátáczá wielkiego wyćifnęła *SkarKaz* 81b, 81b *margin*.

matacz w czym (2): *Eneas filuius* [.] *matacz* w polskiej historii. *MiechGlab* *8; *HistLan ktv*.

matacz czyj [= *oszukujący kogo*] (1): *A* theż thu Pan takie ná oštátku położył omylácźmi á mátácźmi ludźkami. *RejAp* 180v.

W połączeniach szeregowych (13): *GlabGad* M7v, N5, N6v, N7v, O2v; *Mącz* 126b; *Górndworz* Ee3v; *RejPos* 176v, 188; *Bo* vyrzyłz thám [*na świecie*] sílá kuglarzow/ sílá mátácźow/ sílá wyłudácźow *RejZwierc* 24; *Azálz* nie to iest wrodzona złość fáłszerzow/ kłamcow mátácźow/ wilkow w owczym odzieniu chodzącjch/ náłprawy síe dobre/ ktore ich kolą w oczy/ tágác *CzechRozm* 81v; *Tám[w piekle]* iáko ktory grzełszył/ ták karan będzie: ináčey cudzołożnik/ ináčey porobnik/ ináčey złodziey/ ináčey mężoboycá/ ináčey pijánicá/ ináčey mátácź/ ináčey krzywoprzyśięłca. *SkarŻyw* 121; *OrzJan* 31.

W charakterystycznych połączeniach: *matacz silny*, *wielki* (2); *mataczem zwać* (2).

Wyrażenie: »matacz przeciw(ko) prawdzie« (2): nie chłubćie síe/ á nie bądźćie mátácźmi przeciwko prawdzie. *Leop Iac* 3/14 [*idem*] *SkarKazSej* 661a.

Szeregi: »licemiernik abo matacz« (1): zrozumiey co o mnie *Kriřtufie Dawid* powieđał/ pewniey niźli *Licemiernicy* ábo oni mátácze fwiátá tego o mnie rozumieią *RejPos* 237.

»łgarz a matacz« (1): *A* my bęďac łgarze á mátácze fwiátá tego/ [...] łobie thy tytuły przywłáłzczamy *RejAp* 38v.

»omyłacz a matacz« (1): *RejAp* 180v *cf* *matacz czyj*.

»oszust i matacz« (1): *A* ten łpofob opifánia *Antychriřtá* słůży y łámemu *Papieźowi Rzymłkiemu* [...] y inłzym włzytkim zwodźćielom [...]. *Owa* zgołá/ krotko mowíác/ włzytkim ołzułtom y mátácźom. *CzechEp* 352.

»matacz, (a) pochlebca« [*szyk 1:1*] (2): nie dopuści/ áby pochlebce/ mátácze/ y ini zli ludzie/ ktorzy niecznotą vroć chćá/ páná w nieprzyłtoine rzeczy zówieść [...] mieli. *Górndworz* Kk3v, N6v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

2. *Sztukmistrz*, *kuglarz*; *praestigiator BartBydg*, *Cn*; *agyrta Calep* (2) : *Praestigiator*, *cuglarz*, *mathacz BartBydg* 122b; *Calep* 47a.

Synonimy: 1. fałszerz, kłamca, łgarz, omylacz, oszust; 2. kuglarz.

Cf [MATEMATACZ]

AŻ